

سمنگان_ایبک

تخت رستم بنا به روایت‌های تاریخی تخت رستم از ساحات باستانی در استان سمنگان، از بناهای معروف معماری عصر بودایی می‌باشد

تخت رستم نام یکی از آثار تاریخی افغانستان واقع در استان سمنگان می‌باشد. این تخت عظیم سنگی « با قدمت حدود ۲۵۰۰ سال، یکی از مهم‌ترین بناهای به جا مانده از دوره‌ای بوداییان است. محیط توپ رستم (تشله رستم) حدود ۸۵ متر است و در اطراف آن غارها و اتاق‌های متعددی وجود دارد. بوداییان از این اتاق‌ها به عنوان معبد یا بت خانه استفاده می‌کردند. آنها بت‌های خود را در این مکان نگه داشته و به عبادت آنها می‌پرداختند. این تخت همچنین دارای حفره‌هایی برای نگهداری و مخفی نمودن اشیای گران‌بها و مسکوکات آن زمان بوده است. هنر هیکل تراشی و مجسمه سازی نیز در این دوره بسیار مرسوم بوده و رونق داشته است. نشانه‌های این هنر بر روی دیوارها به وضوح قابل مشاهده می‌باشد. تخت رستم و غارهای آن که مربوط به دوره بودایی است و غارهای آن امروزه تقریباً ۴۰ فی‌صد ویران شده‌است. خود تخت نیز نیاز به بازسازی دارد. از آنجا که افغانستان و آریانا و خراسان بزرگ در دوره هخامنشی و در بخشی عمده دوره ساسانی جزو ممالک این دو سلسله پادشاهی بودند به یک تعبیر می‌توان تاریخ افغانستان (پیش از اسلام) و آثار تاریخی آن پیوند محکمی با آثار پارسی یا ایرانی دارد. از جمله تمدن بلخ و بامیان و شهر ضحاک، دره اژدر (اژدها)، شهر غلغله، دره فولادی، چهل دختران، غار یخی، بت‌های بزرگ بودا، مغاره‌ها، کوه بابا، شهر شاهی، بالاحصار و چهل‌برج از بارزترین آنان هستند. در بامیان روبروی مجسمه‌های بودا پارک ملی بند امیر قرار بود مجموعه‌ای فرهنگی ایجاد شود. گنجینه باختر یا طلائی در نزدیکی شهر شبرغان در سال ۱۹۷۸ میلادی مشتمل بر بیش از بیست هزار آرایه‌های طلا، پارچه‌های زیور و سکه‌های بجای‌مانده از دوره‌های کوشانیان و اشکانیان است

تمدن آمو دریا تمدن آمو دریا هزاران شی باستانی از جغرافیای افغانستان بویژه تمدن خراسان بزرگ در طول جنگ‌های داخلی و قبل از آن به غارت رفته که در موزه‌های خارجی است. مجسمه‌های سنگی و برنزی بودا از حوزه خراسان بزرگ با قیافه ایرانی و از بودا در کنار تشابه نام بودا با نام بزرگان هخامنشی و همچنین بعضی نشانه‌های بودایی مانند مراسم ابن بن و همچنین عود یا دود مقدس و علامت صلیب شکسته و بخت و اقبال که از ادیان پگان ایرانی ریشه می‌گیرد نکته قابل جالب توجه است

«تخت رستم یک منطقه باستان‌شناسی در سمنگان افغانستان است. بر اساس افسانه‌های محلی، پادشاه ایرانی طهمورث با همسر خود، ته‌مین در این معبد ازدواج کرده است. تخت رستم ترکیبی است که ما را به یاد تخت سلیمان یکی از آثار باستانی غرب ایران می‌اندازد. این مناطق که روزی محل عبادت سالکان ادیان مختلف بوده است همیشه با افسانه‌ها آمیخته می‌شوند. این معبد به احتمال زیاد در قرن چهارم و پنجم میلادی ساخته شده است؛ اما در اواخر قرن پنجم، با ظهور اقوام هپتالیان (زادگاه چین)، هون (زادگاه تبت) و امپراتوری گپتا در شرق افغانستان، تخریب شد. تخت رستم و یا «توپ رستم» یاد می‌شود.» تخت رستم به سمنگان شهرت جهانی دارد و نزد باستان‌شناسان خارجی از شهرت ویژه‌ای برخوردار است

بر اساس تحقیقات و حفاری‌های انجام شده توسط «احمدعلی کهزاد» که در این منطقه انجام شد، وجود استوپه سنگی یا همان تخت رستم و معابدی که در مجاورت آن از دوره بودایی وجود داشته است به دلیل وجود جلگه‌های حاصلخیز منطقه از روزگاران بسیار دور در عصر حجر و از دوران غارنشینی به بعد همواره کانون زندگی منطقه بوده است. زرتشت ۱۰ سال در تخت رستم زندگی کرده. در رابطه با قدمت تاریخی تخت رستم نظرات متفاوتی وجود دارد. یوسف شاه یعقوب اوف، رئیس باستان‌شناسی آکادمی علوم تاجیکستان که در سال ۱۳۸۳ از این منطقه بازدید کرد و تحقیقاتی را در این مورد انجام داد، معتقد است: زرتشت به مدت ۱۰ سال در محل تخت رستم که از نادرترین پیکره تراشی‌های دوران زرتشت است، زندگی می‌کرد و در ساختن معابد این منطقه هم سهم داشته است. به گفته‌ی، قدمت تاریخی این اثر، نیز به ۳۵۰۰ سال پیش می‌رسد. طبق حفاری‌ها و تحقیقات انجام شده توسط موسیه فوشه معروفترین باستان‌شناس و خاورشناس فرانسوی، قدمت این منطقه تاریخی به قرن پنجم میلادی برمی‌گردد. تخت رستم و نسبت آن با شاهنامه از آنجایی که شاهنامه فردوسی و داستان‌های آن در میان مردم این منطقه از گذشته‌های دور و تاکنون جایگاه ویژه‌ای داشته و برخی از داستان‌های شاهنامه نیز در این منطقه اتفاق افتاده است و همچنین نام سمنگان به مراتب در شاهنامه آمده است، داستان‌های گوناگونی در رابطه با تخت رستم در میان مردم از گذشته‌های دور رواج داشته است.

معروفترین داستانی که در این مورد وجود دارد، این است که وقتی رستم با «تهمینه» دختر شاه سمنگان ازدواج کرد، برای هر یک از آنان تختی ساختند اما رستم شبی برای خود سنگ بزرگی را تراشید و آن را به شکل تخت درآورد. تهمینه نیز اتاق‌های سنگی برای خود تراشید و مراسم عروسی رستم و تهمینه در محلی اتفاق افتاد که تهمینه ساخته بود.

تعدادی از این اتاق‌ها و حجره‌ها معبد است و به تعبیر دیگر آنها را بتخانه خواندند که در واقع منظور همان مجسمه بودا بوده است. خانه بودا در حقیقت همان اتاق‌ها و حجره‌هایی است که در هرکدام از آنها یک یا چند مجسمه بودا همراه با نقاشی و پیکره تراشی، ساخته شده‌اند که خود نشان دهنده هنر مجسمه سازی و هیکل تراشی آن عصر است. موسیو فوشه باستان‌شناس فرانسوی معتقد است که بعد از تراشیدن اتاق کوچک، کار ساخت تخت رستم به علت نامعلومی متوقف شده و به پایان نرسیده است و این وقفه به ظهور یفتلی‌ها نسبت داده می‌شود.

